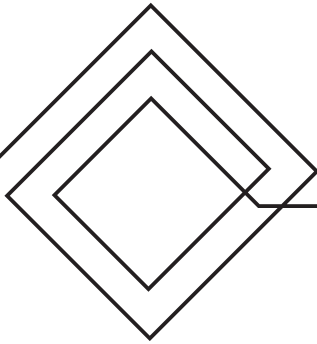

سرگذشت ساز بادی (جهانی) در کرمان

امیرعباس حقانیت

بیوگرافی نویسنده:

امیرعباس حقانیت فارغ‌التحصیل موسیقی گرایش ساز ایرانی (ساز نی) شروع فعالیت موسیقی در سن خردسالی با ساز کلارینت می بمل نزد پدر. در سال ۷۹ نزد استاد حسین سالاری یکی از بزرگان و معاصر موسیقی کرمان ساز نی را شروع کردم و به مدت ۳ سال نزد این استاد بزرگوار بودم. در هنگام تحصیل در تهران به صورت خصوصی به مدت چهار سال نزد استاد حسن ناهید برای ساز نی بودم و دوره ردیف‌نوازی را نزد این استاد گذراندم. فعالیت در رادیو کرمان در سال ۸۳ تا ۸۸ و کار در موسیقی سریال و فیلم سینمایی در شبکه‌های استانی و کشوری، مقام برتر در موسیقی تئاتر در سال ۱۴۰۰ و فعالیت با خواننده‌های سنتی و پاپ استانی و کشوری.

از راست به چپ: استاد حسین سالاری - استاد محمدرضا حقانیت - استاد حسن ناهید

چرا این سرگذشت را نوشته‌ام

برای نسل جوانی که داستان گذشته موسیقی کرمان به خصوص چگونگی ورود ساز بادی غربی و افراد تأثیرگذار در این دیار را نمی‌دانند، این مطلب را نوشته‌ام. زیرا در این خصوص منبع معتبر و کافی وجود ندارد و نقل قول‌های زیادی از این اتفاق وجود دارد. من سعی کردم در قالب یک کتاب چگونگی ورود ساز بادی به کرمان و سرگذشت آن را بنویسم و به زودی منتشر خواهد شد. در این مطلب قسمتی از این کتاب را با عکس و سند معتبر که به راحتی برای شما قابل قبول باشد می‌نویسم تمام مطالب بر اساس جمع‌آوری اطلاعات از افراد مختلف و کتاب‌ها گفته می‌شود.

چگونگی ورود ساز بادی به ایران

می‌دانم اسم لومر را همه دوستداران موسیقی شنیده‌اند و آن داستان سفر ناصرالدین شاه به فرانسه و آوردن لومر به ایران و تشکیل گروه موزیک بادی و تأثیر زیادی که روی موسیقی داشته به خصوص در زمینه ساز بادی.

لومر بعد از آمدنش به ایران و تأسیس مدرسه موسیقی نظامی (به نوشته استاد روح الله خالقی در کتاب سرگذشت موسیقی در قسمت ساز بادی) بعد از آموزش چند افسر به عنوان فرمانده موزیک به چهار شهر مهم در آن دوران که یکی از آن‌ها کرمان بوده است برای آموزش و تشکیل گروه موزیک

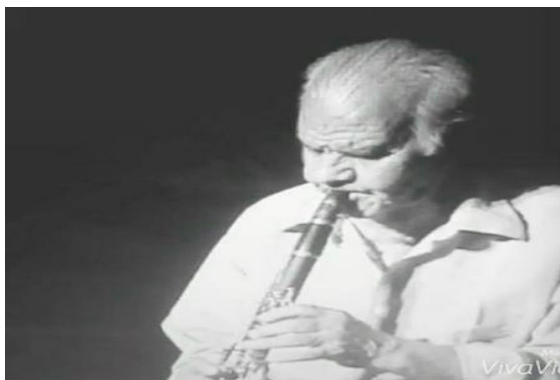
بادی به کرمان فرستاد و این شروع آمدن ساز بادی به کرمان است و می‌توان گفت کرمان یک قطب مهم در این زمینه می‌باشد و از نکات جالب اینکه در همین زمان هست که ساز ویولن و ویولن سل هم به کرمان وارد شدند چون افراد نظامی علاوه بر ساز بادی ویولن هم می‌زدند و نوازنده‌های ویولن و ویولن سل در کرمان زیاد بوده است.

تصویر: موسیو لومر

افراد تأثیرگذار نظامی

نمی‌توان از ساز بادی در کرمان گفت و اسم استاد ایوب دژاکام و استاد اکبر یزدی زاده را به یاد نیاورد می‌توان گفت از افراد تأثیرگذار در ساز بادی در کرمان و ارتش و موزیک نظامی بوده‌اند.

از راست به چپ: استاد اکبر یزدی زاده - استاد ایوب دژاکام

و همچنین استاد رضاپور، عقاب، علی عسکری، کوتازاده، ممی زاده، باژیان، باقری و خیلی از بزرگان که در کتاب ذکر شده‌اند. نکته جالب این‌که بر خلاف گفته یک سری ازدوستان ارجمند از لحاظ سواد موسیقی بسیار غنی بوده و همه آنها به سطح رهبر ارکستر بوده‌اند و به غیر از ساز بادی، ساز ویولن هم تسلط داشته‌اند و اجراهای زیادی چه به صورت نظامی و غیر نظامی انجام داده‌اند این دوستان بزرگوار علاوه بر جنبه موسیقی نظامی به خاطر سواد بالایی که داشته‌اند در زمینه‌های مختلف از گروه‌های پاپ قبل از انقلاب، گروه سرود، گروه‌های مذهبی، ضبط برنامه‌های رادیویی، کاخ جوانان، علوم تربیتی فعالیت داشته‌اند. گروه‌های مدرسه‌ای در کرمان که آن زمان به مسابقات رامسر می‌رفته‌اند یکی از بهترین گروه‌های بادی آن زمان بوده است که در دوره‌های مختلف هر یک از این عزیزان رهبر ارکستر بوده‌اند.

از راست به چپ: استاد عقاب - استاد محمدعلی رضا پور - استاد باقری

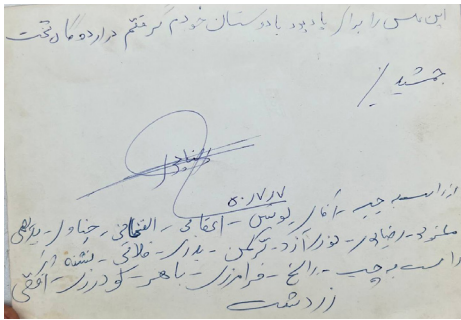
ارکستر نظامی بادی و زهی در دوران پهلوی

از راست به چپ: ارکستر بادی کرمان در رامسر - ضبط برنامه رادیویی دهه چهل استاد دژاکام

در خاطرات یکی از این اساتید در مورد جشن‌های ۲۵۰۰ ساله ذکر شده است: که در آن گروه‌های رژه که گروه موسیک هم داشته‌اند ۱۲ نفر از گروه موسیک دوره اشکانیان کرمانی بوده‌اند و در یکی دیگر از خاطرات آن هدیه دادن خودکار طلا، به نوازنده ترومپت استاد ممی‌زاده توسط پادشاه افغانستان به خاطر چیره‌دستی در نواختن ساز و خیلی از خاطرات جالب آن دوران که به صورت کامل از هر یک از این عزیزان در کتاب نوشته‌ام.

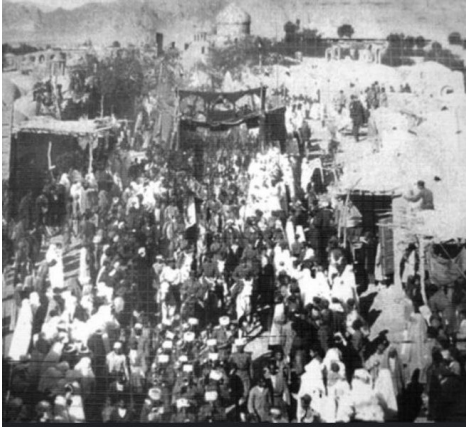

نوازنده ترومپت: استاد ممی زاده - نوازنده ویولن سل: استاد کوتازاده

چگونگی ورود ساز بادی نظامی به هیئت

می‌توان گفت یکی از سبک‌های منحصر به فرد در زمینه ساز بادی در هیئت‌های مذهبی کرمان وجود دارد که به این شکل هست که یک نوحه خوانده می‌شود و همان نوحه را گروه موزیک جواب می‌دهد و این اتفاق تاریخ زیادی دارد در یکی از عکس‌های دوره قاجار عکسی وجود دارد که یک گروه موزیک نظامی را نشان می‌دهد که جلوی دسته و از طرف قدمگاه وارد بازار می‌شوند. چگونگی ورود این نظامیان در هیئت دهه چهل اتفاق افتاده در آن زمان افراد در موزیک ارتش بین هیئت‌ها تقسیم می‌شوند و در هر هیئت ۳ و ۴ نفر می‌رفتند در این باره که کدام هیئت اولین موزیک را داشته بحث زیاد هستش و همه تقریباً می‌گن اولین گروه را راه انداخته‌اند ولی واقعیت به این شکل هست که در یک دوره مشخص هم‌زمان ارتشیان تقسیم شده‌اند و شروع به فعالیت کرده‌اند این سبک

موسیقی با موسیقی تعزیه کاملاً متفاوت است و مخصوص کرمان می‌باشد.

گروه ساز بادی در جلو صف در دوران قاجاریه در کرمان

تکیه‌هایی مثل: فاطمیه، میدان قلعه محمود، گلبازخان، کدخداعلی محمد، مسلم بن عقیل، گرمحله، عباسعلی (خیابان مادر) شروع این موزیک بوده‌اند البته نکته در مورد تکیه فاطمیه و میدان قلعه در دهه چهل یک هیئت بوده‌اند که جدا شده‌اند در آن زمان هر دو قلعه محمود بوده‌اند. در این دوران که ارتشیان در گروه‌های مذهبی بوده‌اند تمام امکانات و احترام را از هیئت‌ها داشته‌اند و به غیر از مراسم مسلمانان یک سری از این اساتید در مراسم آیینی زردشتی هم اجرا داشته‌اند این اتفاقات تا دهه شصت ادامه داشت تا اینکه به اتفاق مهم افتاد.

از راست به چپ: استاد علی عسکری و کوتازاده هیئت میدان قلعه محمود - استاد باقری مراسم آیینی زرتشتیان کرمان

حذف نظامیان در گروه موزیک هیئت و علوم تربیتی

در دهه شصت به اتفاق مهم افتاد و این بود که به خاطر فشار زیادی از بابت مزایا از طرف نظامیان یک سری از جوانان به صورت خودجوش که مسائل را می‌دیدند به خاطر علاقه‌ای که به محل و این کار داشته‌اند به یادگیری ساز بادی پرداختند که بتوانند به صورت مستقل و شخصی موزیک هیئت داشته باشند و پول روی هم گذاشته‌اند و ساز خریده‌اند که در دهه ۶۰ برادران حقانیت در تکیه فاطمیه با همکاری جواد خلیل‌پور، مسعود رئیس‌پور، یک موزیک کاملاً شخصی که حتی یک نظامی و حتی یک ساز هم از ارتش نداشته‌اند در آن زمان هیئت‌ها هنوز از ارتشی‌ها استفاده می‌کردند و هم به صورت بچه محل بوده‌اند و این شروع شخصی سازی هیئت‌ها بوده است و بعد از آن هیئت‌های زیادی این کار را انجام داده‌اند و یکی از افراد مهم آقای محمد نصیب‌پور که واقعاً وجود ایشان یک نعمت در کرمان بوده است در سال‌هایی که خیلی از سازها در کرمان به سختی فراهم می‌شد ساز بادی همیشه در دسترس بود و نزدیک به چهل سال هست که همیشه از بابت ساز بادی و تعمیر آن تأمین بوده است.

اسامی زیاد است در این باره مثل برادران آشوب، خداپرست، رنجبر و خیلی از دوستان که هر کدام به صورت جدا تأثیر بسیار مهمی را در محله و هیئت خود داشته‌اند. این سبک تا الان به وسیله این دوستان ادامه داشته و الان تعداد گروه‌هایی که در کل استان کرمان از ساز بادی استفاده می‌کنند و به صورت چشم‌گیری افزایش یافته است و به گفته آقای نصیب‌پور بالای ده هزار ساز را در این دوران فروخته است و این شخصی‌سازی باعث پشرفت هیئت‌ها از ۳ و ۴ نفر ارتشی به ۵۰ تا ۶۰ نفر موزیک شخصی بوده است.

از راست به چپ: برادران حقانیت - استاد محمدعلی نصیب‌پور - استاد مسعود رئیس‌پور

حذف از علوم تربیتی

می‌شود گفت یکی از اتفاقات بد حذف این عزیزان از علوم تربیتی و ورود دوستان ارجمند که باعث ضعیف شدن موسیقی شده‌اند و حال مقصر را شخص دیگری می‌دانند، می‌توان گفت حذف ارتشیان دو جنبه مثبت و منفی داشته‌است در زمینهٔ موزیک هیئت‌ها باعث پیشرفت شده است ولی بعد از حذف آنها در علوم تربیتی به شکلی می‌شود گفت کل علوم تربیتی تعطیل شد و سطح موسیقی کرمان پایین‌تر آمده است ولی در حال حاضر جوانان با وجود تکنولوژی و استفاده از فضای مجازی این ضعف را جبران کرده و خود پیشرفت می‌کنند.

تأثیر هیئت‌ها در موسیقی کرمان

یکی از اتفاقات خوب این بوده که در دوره‌ای که موسیقی ممنوع بوده به این صورت موسیقی در کرمان رواج داشته و خیلی به راحتی جوانان می‌توانستند به موسیقی روی بیاورند می‌توان اسامی زیادی را آورد که از طریق همین موضوع وارد دنیای موسیقی شده‌اند. از جمله حسین خسروی، محسن صادقی و خیلی از دوستان دیگه که به دانشگاه‌های موسیقی رفته‌اند و شروع موسیقی‌شان از هیئت بوده است. ولی متأسفانه یک سری از دوستان ارجمند به خاطر تغییر تاریخ نمی‌خواهند قبول کنند که تأثیر زیاد داشته و حتی تمسخر هم می‌کنند البته واقعیت را نمی‌توان تغییر داد. حتی می‌توان گفت اگر این گروه‌های بادی در این دوره نبودند، موسیقی در کرمان تعطیل می‌شد و فقط یکی دو تا گروه سنتی آن هم با کیفیت متوسط بوده‌اند، که تنها راه برای ورود به موسیقی در آن دوران همین گروه‌های سازهای بادی بوده‌اند.

حرکت و نوع ایستادن گروه موزیک

در این مراسم گروه موزیک جلوی صف بوده است و نحوه هیئت را به صورت سوال و جواب می‌نواختند و همهٔ این هیئت‌های قدیمی کرمان در بازار در صبح تاسوعا و عاشورا حضور دارند و به صورت نوبتی از چهارسوق رد شده و از سه طرف می‌آیند و به سمت صفه عزاخانه می‌روند در این

گروه‌ها سازهایی مثل ترومپت، کلارینت، ساکسیفون، ترومبون، توبا، طبل بزرگ و طبق کوچک و سنج وجود دارد، البته قبل از این هیئت‌ها به بازار بیایند در سال‌های قبل به خانه سردار می‌رفتند و بعد از تعطیلی آن به بازار می‌روند.

چند مدل ایستادن هست که گروه‌ها استفاده می‌کنند. به این صورت که ترومپت‌ها جلو بعد ساکسیفون بعد کلارینت و بعد طبل‌ها که به اصطلاح به صورت کوچ‌های می‌ایستند، در یک مدل دیگر یک طرف بادی چوبی یک طرف بادی برنجی و این سبک هم مختص به کرمان می‌باشد، البته مدل‌های دیگر هم برای ایستادن هست که به سلیقه رهبر ارکستر بستگی دارد.

یک نوع موسیقی خیابانی به بالاترین کیفیت می‌باشد و یک رقابت بین گروه‌ها وجود دارد که باعث پیشرفت می‌شود. البته گروه‌های ضعیفی هم هستند که در حال پیشرفت می‌باشند.

امیدوارم توانسته باشم قسمت کوچکی از تاریخ ساز بادی را به صورت خلاصه برای‌تان گفته باشم در کتاب تمام این مطالب رو به صورت کامل توضیح داده‌ام.

از راست به چپ: گروه موزیک تکیه کدخدا علی محمد - گروه موزیک فاطمیه

امیرعباس حقانیت